

Nr 343.

Av herr **Linders**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin m. m.

Kungl. Maj:t föreslår i proposition nr 186 till innevarande Riksdag att i samband med övriga förslag rörande landstingens, hushållningssällskapens och kommunernas frigörelse från beroendet av brännvinsmedlen antaga en förordning angående statsverkets fond av rusdrycksmedel. Beträffande vad Kungl. Maj:t i övrigt hemställer har jag ingenting att erinra, men väl angående den ordning i vilken statsverkets fondbildning åstadkommes liksom även sättet för fondmedlens användning.

Genom vad Kungl. Maj:t föreslår i sagda proposition öppnas möjligheten till övriga allmänna institutioners fullständiga frigörelse från beroendet av rusdrycksmedlen. Däremot ställes frågan om statens frigörelse fortfarande på framtiden. Visserligen föreslås i § 1 i förordningen angående statsverkets fond, att av statens på visst sätt fixerade inkomster av rusdryckstrafiken skall det belopp, som överstiger 39,000,000 kronor årligen, avsättas till en fond. Om användningen av denna sägs i nästföljande paragraf, att den är avsedd att i främsta rummet användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som äro en följd av mera ingripande åtgärder till rusdryckshanteringens begränsande eller avveckling.

En fondbildning som den här ifrågasatta kan enligt min mening omöjligens anses tillfyllestgörande, ifall man verkligen vill frigöra även staten från beroendet av rusdrycksmedlen, och långt mindre ifall någon reell betydelse skall ligga i ordet »avveckling». Jag vill därför i avsikt att successivt avföra inkomsterna av rusdryckshanteringen från ordinarie budgeten föreslå en avsättning till nämnda fond för första året efter

det förordningen trätt i kraft med en fyrtiondedel av statsverkets ifrågasvarande inkomster, påföljande år med två fyrtiondedelar, därefter tre fyrtiondedelar o. s. v., varje år ökat med ytterligare en fyrtiondedel, tills efter 40 år hela statsinkomsten av ifrågasvarande slag disponeras för särskilda behov. Skulle före denna avskrivningstids slut yppa sig möjligheter för ett statsförbuds genomförande kan givetvis avskrivningstempot ökas. Genom en anordning sådan den av mig föreslagna kan, enligt min mening, statens frigörelse emellertid förberedas och ekonomiseras på ett sätt, som ger kommande generationer en förutsättning, som faktiskt icke vi i det närvarande sitta inne med — att frigöra land och folk från ett ovärdigt slaveri.

Jag kommer nu till fondens framtida användning. Detta är en fråga av ännu större räckvidd och betydelse än själva fondbildningen. Oaktat jag själv är principiell förbudsvän, så tror jag icke på genomförbarheten utav ett rusdrycksförbud, såvida icke detta finansieras genom en i stort genomförd plan för våra naturtillgångars rationella utnyttjande, genom ökade utkomstmöjligheter för vårt folk, genom skapandet av nya skatteobjekt och därigenom staten tillförsäkrade stegrade framtida inkomster.

Användningen för sociala ändamål, som Kungl. Maj:t satt i andra rummet, måste fram i förgrunden. Själva fondbildningen för eventuella ersättningar och annan reglering av förhållanden, som följa på ingripande åtgärder till rusdryckshanteringens begränsande och avveckling, vilket ändamål tagit den absolut dominerande platsen i regeringsförslaget, kommer säkerligen att i verkligheten spela en ganska underordnad roll. Det är den ekonomiska förberedelsen, de stora samhällsgagnande gärningarna, som folkpsykologiskt sett skola popularisera en i sig själv så brysk handling som stävjandet av en utbredd folksed och avklippandet av en betydande näringsgren — det är detta som synes böra vara den bärande tanken vid en dylik statsverkets fondbildning. Botandet av de ekonomiska revorna, viktiga i och för sig, bliva dock av mera underordnad beskaffenhet i förhållande till de grundläggande förberedelserna, det egentliga möjliggörandet.

Då jag således anser, att de social-ekonomiska uppgifterna för en dylik fondbildning äro de viktigaste, vill jag även antydningssvis påpeka ett par riktlinjer för fondens användning.

Främst synes det mig som man borde välja jord- och egnahemsfrågornas lösning till föremål för det allmännas inkomster av rusdryckshantering. Till ovärderligt gagn skulle det vara, ifall dessa miljoner, så ofta resultat av grusad familjelycka och förlorade existenser, leddes

ut i Sveriges bygder till nya egnahem, till ökade förvärvsmöjligheter vid landets modernäring. De stora förberedande röjnings- och dräneringsarbetena överstiga ofta, i all synnerhet i de kargare trakterna, odlarnas ekonomiska bärkraft, och dess utförande är ett givet statsintresse. Av rusdrycksmedlen kunde även lämnas byggnads- och odlingslån åt dessa många hemlösa människor, vars enda kapital är ett par starka armar. Men det är framför allt frågan om upplåtande av statens domäner till småbruk i stor utsträckning som förefaller mig behjärtansvärd. Frågan om lämpliga upplåtelseformer, särskilt lämpade för de fattiga obesuttna klasserna, är för närvarande föremål för utredning och torde snart få sin lösning. Då kommer helt säkert att krävas betydliga ekonomiska resurser för genomförande av en bättre kolonisation å kronodomänerna; och då vill det synas som om här spritmiljonerna skulle få den allra bästa användning. Ty i nya hem, nya odlingsmöjligheter och rikare skördar gör staten sin fördelaktigaste kapitalplacering. Hemmets fiende alkoholen kan på så sätt tvingas att återbördna en del av sin brandskattning!

Men även skogen, i exportavseende den förnämsta av landets näringar, är ett tacksamt föremål för ökade anslag. Till inköp av skogsbärande eller skogstjänlig mark utgå redan nu ganska betydande summor, men icke på långt när vad som kräves för att staten i vårt land inom rimlig tid skall kunna förvärva skogar i proportion till våra östra och södra grannländer. Hundratusentals tunnland kalmarker i landet ligga ännu öde väntande på spade och skogsfrö. Skogstaxeringen i Värmland visade, att skogsmarken i allmänhet ej bär mer än hälften av det möjliga beståndet. En mera intensiv skogsskötsel är endast genomförd vid ett fåtal kronoparker. I det vi ekonomiskt frigöra oss från rusdryckstrafiken synes mig ingenting vara lämpligare än att öka vårt skogskapital och tillförsäkra oss för framtiden ökade inkomstkällor hos våra naturliga näringar.

Några lantkommuner i Värmland och Jämtland äro redan inne på denna väg.

Likaledes våra vattenfall kunde med anlitan av samma ekonomiska resurser tagas i mera allmänt bruk. Ett tiotal miljoner om året under ett par decennier till montering av vattenfall för statens räkning skulle vid kraftens distribuering för industri, hantverk och jordbruk bliva en fond till utvecklingsmöjligheter och framsteg, onödiggöra en god del av vår stenkolsimport och bjuda staten avsevärda inkomster för långa tider.

Kapitalplacering genom naturtillgångarnas utnyttjande avkastar

icke allenast ränta å nedlagda penningar utan löser samtidigt ett jordbundet kapital, som verkar befruktande på olika näringsgrenar och skänker värdefulla nya skatteobjekt åt det allmänna.

På så vis skulle rusdryckstrafikens miljoner kunna ställas i kulturens, i odlingens och den ekonomiska utvecklingens tjänst, så att, ifall det hela bedrivs planmässigt, en gång staten kan ställas i den situationen, att rusdryckerna kunna avlysas bland vårt folk utan ekonomiska rubbningar för det allmänna.

Då jag håller före att en fondbildning icke bör äga rum utan tillräcklig klarhet och visshet om dess karaktär har jag velat framföra dessa synpunkter vid detta tillfälle. Finansplanen och detaljuppgifternas formulering torde tillhöra den nu sittande stora nykterhetskommitténs arbetsområde, därest Riksdagen bifaller mitt förslag till ändrade grunder för fondens bildande och viss omkastning i dess uppgifter.

I anledning av vad jag sålunda anført, får jag vördsamt hemställa:

att Riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående statsverkets fond av rusdrycksmedel måtte besluta följande lydelse av förordningens båda första paragrafer:

§ 1.

Av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningskatt, maltkatt, punschkatt och brännvinsförsäljningsmedel skall, efter restitution för denaturerat brännvin och för malt, som vid skattepliktigt bryggeri omedelbart använts för tillverkning av svagdricka, till en särskild fond avsättas för första året efter det denna förordning trätt i kraft fyrtiondedelen, påföljande år två fyrtiondedelar, det därnäst följande året tre fyrtiondedelar och så vidare, varje års avsättning en fyrtiondedel mera än näst föregående års, tills efter 40 år hela statsinkomsten av ifrågakvarande slag ingår till fonden.

§ 2.

Fonden, som benämnes statsverkets fond av rusdrycksmedel, är avsedd att användas för sådana social-

ekonomiska ändamål, som kunna förbereda och möjliggöra mera ingripande åtgärder till rusdryckshanteringens begränsning eller avveckling, samt för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som äro en följd av sagda statsåtgöranden.

Stockholm den 24 april 1913.

Sven Linders.
